

PROJEKTI OUTREACH

2021

PREPORUKE ZA JAVNE POLITIKE IZ KULTURNOG TURIZMA

Dokument je namijenjen dionicima koji aktivno sudjeluju u oblikovanju i donošenju politika u području kulturnog turizma u Republici Hrvatskoj.

Zaklada ZNANJE NA DJELU
Stiftung WISSEN AM WERK

WWW.ZNANJENADJELU.HR

UVOD

Kulturni turizam predstavlja važan čimbenik ekonomskih i društvenih promjena, no iako kulturni turizam može postati pokretač razvoja turizma u manjim, ruralnim sredinama, u Hrvatskoj nisu ostvareni uvjeti za potpuno iskorištavanje potencijala kulturnog turizma. Zbog izrazite kompleksnosti i privida nedostatnog generiranja prihoda, kulturni turizam često je zapostavljen od strane donositelja odluka te nije u fokusu javnosti. Posebnost projekta „PRO-YOUTH - međunarodni programi učenja kroz rad u području kulturnog turizma“ je inovativan pristup prema kojem je kulturni turizam jedno od mogućih rješenja za postizanje održivog razvoja manje razvijenih regija. Detaljnije, cilj projekta je osnažiti razvoj regija s najvišom stopom nezaposlenih mladih ljudi promovirajući korištenje programa učenja kroz rad u području kulturno-baštinskog turizma.

Projekt PRO-YOUTH teži doprinijeti osnaživanju potencijala kulturno-baštinskog turizma u Hrvatskoj te pozitivno utjecati na trend nezaposlenosti mladih. Vođen postojećim međunarodnim smjernicama te koristeći rezultate svog istraživanja, projektni tim je izradio priručnik i metodologiju razvoja turističkih projekata koji se oslanjaju na kulturne potencijale, a što je testirano kroz trening za mlade polaznike i mentore.

Kao zaključak su izdvojene tri smjernice koje osiguravaju kvalitetni turistički projekt koji ima tržišnu vrijednost, a ujedno doprinosi očuvanju baštinske raznolikosti i održivosti lokalnih zajednica. Tri smjernice su kreirane pod zajedničkim akronimom **AS u rukavu kulturnog turizma (Autentičnost - Stvaralaštvo - Sudjelovanje)**. Svaka od tri smjernice je izrazito važna za daljnji razvoj kulturnog turizma te će ukratko biti predstavljena daljnjim tekstom.

Autentičnost osigurava kulturnom turizmu nužnu etičku notu jer dionicima daje ulogu čuvara kulture i baštinskih resursa. Ovom smjernicom naglašavamo važnost čuvanja autentičnog duha destinacije, naspram stvaranja onog duha koji se dobro prodaje. Smatramo da kulturno turistički proizvod koji se povodi ovom smjernicom pridonosi očuvanju lokalnog naslijeđa, a što je ključno za održivost kulturno-turističke destinacije.

Stvaralaštvo se odnosi na čitav proces razvoja projekata u kulturnom turizmu. Projektom PRO-YOUTH promovirano je projektno učenje kao učinkovit i ekonomski isplativ tip učenja kojim se jača konkurentnost i osigurava jačanje kapaciteta potencijalnih projektnih mentora te posljedično destinacija. Projektom je odgovoreno na problem neiskustvamladih testiranjem modela projektnog usvajanja novih vještina uz odlične rezultate, a što ujedno omogućava razvoj i održavanje stvaralaštva kod mladih i njihovih mentora.

Sudjelovanje, kao treća smjernica, od ključne je važnosti u kulturnom turizmu. Doživljajnim turizmom se potiče sudjelovanje posjetitelja, ne samo radi njihovog bogatijeg doživljaja, već i stoga što je učenje kroz iskustvo najbolji način učenja za odrasle osobe. Sudjelovanjem se stvara prilika za podučavanje posjetitelja o stvarnoj vrijednosti baštine te se posjetitelje može pretvoriti u ambasadore i zaštitnike destinacija koje posjećuju.

Objašnjeni AS princip glavni je zaključak projektnih aktivnosti, proizlazi iz provedbe testnih treninga u okviru projekta te je njegova uspješnost dokazana kroz projektne aktivnosti.

Preporuke su rezultat provedbe PRO-YOUTH projekta te uske suradnje stručnjaka iz područja kulturnog turizma i javnih politika. Značajno projektno iskustvo omogućuje dublje, cjelovitije razumijevanje konteksta te predstavlja osnovu za kreiranje preporuka namijenjenih relevantnim dionicima javnih politika te općoj javnosti. Preporuke se većim dijelom oslanjaju na rezultate istraživanja provedenog u okviru PRO-YOUTH projekta koje je za cilj imalo dobivanje detaljnog uvida u sektor kulturno-baštinskog turizma u zemljama partnerima projekta* te analiziranje položaja mladih na tržištu rada, posebice onih koji nisu zaposleni, ne obrazuju se i ne osposobljavaju.

U trenutku pisanja preporuka u postupku je izrada nacionalnih strateških dokumenata važnih za ovo područje, točnije izrada Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine te u sklopu Strategije i izrada Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine. Projektni tim potiče da se preporuke razmotre za uključivanje u same krovne razvojne dokumente kako bi se osigurala konkurentnost hrvatskog turizma na načelima odgovornog i održivog razvoja.

*Bugarska, Hrvatska, Rumunjska i Italija

PREPORUKE

U idućem odlomku, a na temelju dosadašnje provedbe projekta te preliminarnih nalaza istraživačkih aktivnosti u okviru projekta PRO-YOUTH, navodimo specifične preporuke akterima koji se bave razvojem turizma u Republici Hrvatskoj. Uspješnim implementiranjem niže navedenih preporuka, ostvaruju se povoljni uvjeti za daljnje očuvanje kulturne baštine te njeno adekvatno prikazivanje posjetiteljima.

1) INTEGRIRANJE AS SMJERNICA (AUTENTIČNOST – STVARALAŠTVO – SUDJELOVANJE) U PROIZVODE POVEZANE S KULTURNIM TURIZMOM

U svrhu osiguravanja kvalitetnog turističkog proizvoda koji postiže tržišnu vrijednost te simultano doprinosi očuvanju baštinske raznolikosti, predlažemo integriranje triju smjernica (Autentičnost - Stvaralaštvo - Sudjelovanje) u sve proizvode povezane s kulturnim turizmom. Princip je testiran kroz PRO-YOUTH projekt te se nadovezuje na postojeće politike kulturnog turizma, poput Globalnog etičkog kodeksa za turizam iz 1999. godine (UNWTO) te Globalnih ciljeva za učenje o održivosti (UNESCO). Slijedom dokazane uspješnosti, predlažemo da tri smjernice, Autentičnost - Stvaralaštvo – Sudjelovanje, budu elementi svakog budućeg projekta i proizvoda u ovom području. Na taj način će se doprinijeti osiguravanju veće kvalitete proizvoda kulturnog turizma i općenito, održivosti kulturnog turizma u Hrvatskoj.

2) OSIGURAVANJE PROVEDBE I FINANCIJSKE PODRŠKE ZA EDUKACIJE ZA BAŠTINU I IZ BAŠTINE

Za uspješno postizanje promjene u destinaciji putem kulturnog turizma, nužno je da ga i sama lokalna zajednica prepozna kao vrijednog. Navedeno može biti postignuto kroz sustavno komuniciranje i djelovanje u zajednici putem edukacija.

Ciljane edukacije u kulturnom turizmu namijenjene su svim dobnim skupinama, kako bi svi imali priliku biti upoznati s važnosti lokalne, kulturne i prirodne baštine te same edukacije trebaju biti dio sveobuhvatnijeg rada s zajednicom. Slijedom iskustva stečenog projektom PRO-YOUTH, projektni tim predlaže uključivanje neformalnog obrazovanja za osnaživanje zajednice, **iz domene kulturnog turizma, kreativnog turizma i poduzetništva u turizmu** (tzv. edukacije za baštinu kroz projektno učenje iz domene kulturnog turizma), te **učenje zaboravljenih i ugroženih tradicijskih vještina koje su sastavni dio kulturne baštine i kulturnog identiteta** (tzv. edukacije iz baštine kroz učenje tradicijskih vještina). Projektni tim smatra kako destinacijski menadžment treba sadržavati i učenje o baštini kao podlogu za osmišljavanje kvalitetnih kulturno-turističkih proizvoda i održivog razvoja zajednice. Kao prvi korak pri provedbi edukacija, nužno je osiguravanje održivih financijskih sredstava te je potrebno odrediti aktere zadužene za njihovu provedbu. Prema dosadašnjem pozitivnom iskustvu provedbe treninga kroz rad projektni tim predlaže da Turističke zajednice budu jedni od organizatora edukacija, uz ostale zainteresirane aktere poput jedinica lokalne samouprave, javnih, privatnih i poslovnih subjekata te organizacija civilnog društva (grad, općina, županija, ustanove za obrazovanje odraslih, srednje škole, udruge, zaklade i dr.). Navedene edukacije usko su povezane, nadopunjuju se, te se tek paralelnom provedbom oba tipa edukacija (1 - edukacije za baštinu kroz projektno učenje iz domene kulturnog turizma i 2 - edukacije iz baštine kroz učenje tradicijskih vještina) ostvaruju željeni rezultati na određenom području.

Oba tipa edukacija ukratko su objašnjena daljnjim tekstom:

a) Edukacije za baštinu kroz projektno učenje iz domene kulturnog turizma

Provedbom PRO-YOUTH projekta primijećeno je kako u Hrvatskoj nedostaje projektnog učenja te učenja kroz rad putem kojeg polaznici stječu korisne kompetencije te povećavaju mogućnost samozapošljavanja ili zapošljavanja u kulturnom turizmu. Slijedom toga, projektni tim predlaže kontinuiranu provedbu edukacija o baštini kroz projektno učenje iz domene kulturnog turizma. Projektno učenje odnosi se na metodu poučavanja u kojoj se polaznici aktivno angažiraju, surađuju te rade na određenom projektu. Predložene edukacije oslanjaju se na učenje kroz rad i projektno učenje te podučavanje o poduzetničkim vještinama i projektnom menadžmentu. Treninzi održani u okviru PRO-YOUTH projekta primjer su edukacija o baštini kroz projektno učenje te smatramo kako je važno i dalje poticati projektno učenje u kulturnom turizmu. Navedenim edukacijama doprinosi se rješavanju problema nedostatka praktičnih znanja te se ostvaruju povoljni uvjeti za razvoj turizma i samu zajednicu na nekom području.

b) Edukacije iz baštine kroz učenje tradicijskih vještina

Značajni napori učinjeni su prethodnih godina kako bi se provele aktivnosti valorizacije, popisivanja, dokumentiranja i promidžbe nematerijalne kulturne baštine. Iako su navedene aktivnosti i inicijative više nego potrebne, projektni tim na temelju provedenog projekta i istraživanja zaključuje kako edukacije direktnog podučavanja o određenim tradicijskim vještinama i znanjima nedostaju u Hrvatskoj. Upravo iz tog razloga predlaže se osiguravanje financijskih sredstava kojima će se organizirati specijalizirani treninzi i radionice učenja nematerijalne kulturne baštine, rukotvorstva, obrta i zanata. Predlažemo da edukacije budu fokusirane na ranjive skupine u društvu, poput mladih, stanovnika ruralnih područja ili teže zapošljivih osoba. Vrijednost specijaliziranih radionica je dvojaka. S jedne strane osobe, većinom starije dobi, koje stvaraju rukotvorine ili se bave određenim obrtom ili zanatom, kroz edukaciju dobivaju na značaju i kreiraju prilike za plasiranje proizvode. Također, ukoliko surađuju s mlađim osobama, dolazi do međugeneracijske razmjene i potencijalnog povećanja solidarnosti. S druge strane, za osobe u nepovoljnom položaju navedena edukacija je prilika za socijalno uključivanje i povećanje kapaciteta zapošljivosti kroz razvoj općih kompetencija i mekih vještina.

3) STVARANJE POZITIVNOG OKRUŽENJA I PREDUVJETA ZA RAZVOJ PODUZETNIČKIH IDEJA KOJE SE VEŽU NA KULTURNI TURIZAM

Dugi niz godina se kao jedan od strateških ciljeva Republike Hrvatske navodi povećanje prepoznatljivosti kontinentalne i primorske Hrvatske kao destinacije bogate kulturno-povijesnom baštinom. U okviru navedenog cilja proaktivnim pristupom nastavljen je daljnji razvoj kulturnog turizma koji može biti dodatno unaprijeđen poboljšanom institucionalnom suradnjom te ciljanim mjerama. Institucionalna suradnja odnosi se na razvijanje i kontinuirano unaprjeđivanje međusektorske suradnje u nadležnim Ministarstvima.

Kulturni turizam je izrazito međusektorska tema te je međusektorska suradnja preduvjet za razvoj kvalitetnih kulturno-turističkih proizvoda. U svrhu daljnjeg obogaćivanja ponude, projektni tim smatra kako je, putem ciljanih mjera, nužno kreiranje pozitivnog okruženja za razvoj poduzetničkih pothvata iz kulturnog turizma. Navedeni poduzetnički pothvati mogu postati svojevrsna nadopuna do sad kreiranih turističkih proizvoda, primjerice tematskih puteva i interpretacijskih centara. Predlaže se olakšavanje pristupa natjecajima za financiranje kroz obuhvaćanje više tematskih jedinica te kroz uključivanje više tipova aktera kao mogućih prijavitelja na pojedine natjecaje. Također, predlaže se pružanje potpore pri otvaranju novih poduzeća, razvijanje financijskih mogućnosti za mikro i male poduzetnike, ulaganje u poduzetničke vještine te kontinuirano olakšavanje poslovanja u Hrvatskoj. Nadalje, projektni tim preporučuje uključivanje društvenog poduzetništva u domenu kulturnog turizma. Društveno poduzetništvo, osim poduzetničkih praksi, obuhvaća vrijednosti koje jačaju lokalnu zajednicu te je neraskidivo povezano s održivim razvojem. Predloženim unaprjeđenjem institucionalne suradnje te obrazloženim ciljanim mjerama, uvelike se doprinosi stvaranju preduvjeta za razvoj poduzetničkih ideja iz kulturnog turizma te posljedično stvaranju zajednica pogodnih za život, rad i posjećivanje. U kontekstu kulturnog turizma, poboljšanim preduvjetima za razvoj poduzetničkih ideja omogućava se zajednici da upravlja vlastitom baštinom te tako stvori potencijal za razvoj novih radnih mjesta i inovativnih zanimanja, što doprinosi održivom razvoju turizma u destinaciji, odnosno održivom razvoju same lokalne zajednice.

Dokument "Preporuke za javne politike iz kulturnog turizma" je jedan od rezultata Erasmus + Strateškog partnerstva za strukovno obrazovanje i osposobljavanje "PRO-YOUTH - međunarodni programi učenja kroz rad u području kulturnog turizma" (2018-2021)

Provoditelj projekta u Hrvatskoj:

Zaklada Znanje na djelu / Stiftung Wissen am Werk, www.znanjenadjelu.hr

Stručni tim za izradu Preporuke:

Maja Kurilić, Elizabeta Milanović Glavica, Iva Silla, Dunja Vuković

Cover photo: © Canva.com

Grafički dizajn: Benedetta Agostoni

Zaklada ZNANJE NA DJELU
Stiftung WISSEN AM WERK

Sufinancirano sredstvima
programa Europske unije
Erasmus+

Ova publikacija izražava isključivo stajalište njenih autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom prilikom uporabe informacija koje se u njoj nalaze.